

jednej mszy św. w myśl życzenia fundatorów, a zarazem przyznał prałatowi scholastykowi prawo zasiadania w kapitule, tudzież w stallach w chórze po prawej stronie kościoła.¹⁾

Scholastyk był obowiązany, stosownie do uchwały konsystorza tarnowskiego z r. 1663., potwierdzonej dekretem wizytacji kolegiaty w Tarnowie z dnia 27 czerwca 1725. r., troszczyć się o poprawę szkoły tarnowskiej i o wydobywanie dochodów, do niej należących, w czem miała mu pomagać kapituła tarnowska przez swego prokuratora.²⁾

Prałaturę tę posiadali :

1. Jan Bujakowicz, Dr. filoz., dyakon, pleban w Straszęcinie _____ od $\frac{9}{9}$ 1647—1658†
2. Jan Morawiecki _____ „ 1658—1678†
3. Jakub Żelazowski, kanonik w Bobowie . . . „ $\frac{24}{5}$ 1679— $\frac{29}{1}$ 1690
zrezygnował, zostawszy archidyakon. w Sączu.
4. Kasper Suchocki, pleb. w Mrowli i Zgłobieniu „ $\frac{29}{1}$ 1690— $\frac{15}{5}$ 1699†
5. Józef Majeronowski, Dr. filoz., pleb. w Dobczycach „ 1699—1719
6. Wojciech Kaszowicz, dziekan bobowski, pleban w Szynwałdzie i Jodłowie _____ „ $\frac{19}{12}$ 1720—1753†
7. Józef Niedźwiedzki, tarn. wikary i kapelan Św. Skaplerza, kanonik spowiednik, pleb. w Szynwałdzie i Piotrkowicach, później tarnowski kantor (primiceriusz) _____ „ $\frac{3}{9}$ 1753— $\frac{18}{6}$ 1768
8. Stanisław Małski, dziekan ropczycki, pleban w Czarny i Witkowicach _____ „ $\frac{24}{4}$ 1769—1785.

24. Bractwo i kapelania Św. Skaplerza N. P. Maryi w kolegiacie tarnowskiej.

Podobnie jak bractwo Św. Anny, miało i bractwo św. Skaplerza, w naszej kolegiacie od dawna istniejące, swoją kaplicę, stanowiącą dziś wschodnio-środkową część kaplicy Przenajświęt. Sakramentu, lecz nie miało swego kapelana. Zaradził temu dopiero Kilian Bałkowiec, wójt tarnowski. Tenże przed aktami grodzkimi Now. Miasta Korczyna w piątek po niedzieli „Laetare“ roku 1652. wypożyczył Barbarze Malickiej sumę 2000 złp., zapisując sumę tę na jej dobrach Chyszowie i Chyszówku na wieczysty roczny dochód w sumie 140 złp., który po śmierci jego miał być wypłacanym kapelanowi bractwa Św. Skaplerza N. P. Maryi w kolegiacie tarnowskiej w niedzielę

¹⁾ Archiwum miasta Tarnowa N. 109. ²⁾ Dr. Leniek : Kronika ks. Chrościńskiego.

„Laetare“ każdego roku, a to pod zakładem 2000 złp. za niedotrzymanie terminu płatności.¹⁾

Piotr Gembicki, biskup krakowski, zatwierdził powyższą fundację dokumentem, wydanym w Krakowie dnia 29. maja 1654. roku i ustanawiając kapelanę wzmiankowaną w naszej kollegiacie, zobowiązał kapelana do odprawiania co tydzień dwu mszy św., a mianowicie jednej we środy za grzechy fundatora, dopóki żyć będzie, a po jego śmierci za spokój jego duszy, drugiej zaś wotywy z egzortą w soboty, stosownie do zwyczajów tegoż bractwa. Prawo patronatu tej kapelanii zastrzeżonem zostało fundatorowi, a po jego śmierci burmistrzowi i radnym miasta Tarnowa, zaś prawo inwestytury i instytucji kanonicznej prepozytowi tarnowskiemu²⁾

Bractwo, w mowie będące, miało jakąś sumę zapisaną na Sieciechowicach,³⁾ lecz jaka to była suma i z czyjej pochodziła fundacyi, o tem mileżą akta naszej kollegiaty. Być może, że jest to suma 2000 złp., pochodząca z fundacyi Kiliana Bałkowicza, którą może z biegiem czasu przeniesiono na te dobra.

O żywotności omawianego bractwa świadczy najlepiej inwentarz jego ołtarza, spisany w roku 1741, który w całości tutaj podajemy:

Najprzód obraz N. Panny, na którym sukienka srebrna złocista z dwiema koronami srebrnymi złocistymi, kamieniami sadzonymi, w ręku berło srebrne złociste, pola koło sukienki srebrno białe; do którego obrazu jest gwiazd srebrnych 14, a mianowicie większych dziewięć, mniejszych pięć; koralu równych z jednym kółkiem srebrnym, drugim mosiężnym, perełek drobnych sznurków cztery z kołczykami srebrnymi, koralu nici pięć, pereł francuskich nici dwie z metalikiem z perłowej macicy, łubków srebrnych złocistych dwa; wotum w serce srebrne z literami pozłocistymi „Maria gratiae plena“; drugie wotum srebrne w kwadrat, na którym N. Panna rysowana; trzecie wotum srebrne w serce dęte podwójne, na którym „Imię Jezus“, na drugiej stronie wiersze, z łańcuszkiem; czwarte wotum z łańcuszkiem w serce srebrne, na którym przymocowany jest portret króla Zygmunta; piąte wotum srebrne w serce gładkie, na którym Imię Jezus, na drugiej stronie plama; szóste wotum srebrne z krajami zaginany, na którym Imię Jezus rysowane; siódme wotum srebrne w kwadrat, na którym N. Panna w obłokach rysowana; obraz na miedzi N. Panny Częstochowskiej, w srebro oprawny z dwiema łańcuszkami i kółkiem srebrnymi, na drugiej stronie Pan Jezus Miłosierny; drugi obraz okrągły w srebro oprawny N. Panny Częstochowskiej na blasze, na drugiej stronie Św. Franciszek; trzeci obraz N. Panny Częstochowskiej na blasze, na drugiej stronie Św. Franciszek; krzyształ

¹⁾ Archiwum miasta Tarnowa N. 119., ²⁾ N. 124. ³⁾ Conscripito erect. fundat. eccl. colleg. Tarnov. poz. 55.

wielki w jaje, w srebro oprawny filigranową robotą; drugi krzyszał w kwadrat rżnięty, w srebro oprawny z łańcuszkiem podwójnym srebrnym; ampułek para srebrnych z przykrywkami; cefa mosiężna pozłocista, na której jest słońce; skaplerz na białym atłasie złotem haftowany; skaplerzy jedwabiem szytych par cztery; paciorków gładzonych nici trzy; relikwiarzów dwa, w których „Agnus Dei“; na ołtarzu jest obraz N. Panny Tuchowskiej; lichtarzy cynowych sześć; do wystawienia Przenajświętszego Sakramentu lichtarzy cynowych drugie sześć; antependya trzy; trzcinka cienka, w srebro oprawna do odkrycia firanek; drut srebrny do firanek.

Ornatów 15, dalmatyk 4, firanek do obrazu 8, zasłon 3, obrusów 22, ręczników 2, tuwałów 3, fartuszek do Krucyfiksu 1, giermaków sukiennych, (długie suknie, które członkowie bractwa na uroczyste występy wdziewali na siebie) błękitnych 6, a czerwonych 5; wachli do tych giermaków 6; kapturów (dla członków bractwa) sukiennych, czerwonych 11, błękitnych 5, biały 1 i kirowy żółty 1; przykrycie na mary białe płócienne; opon 4, kap płóciennych 21, kapturów czarnych kirowych 6, listwy aksamitne czerwone do baldachu z frendzlą złotem przerabianą z literami srebrnymi: „Hic est Panis, qui de coelo descendit“; w szufladzie 2 obrazy.¹⁾

25. Dziekan kolegiaty (prałat).

W dniu 19. września 1660. roku Jacek Śliwski, dziekan i proboszcz jasielski, złożył w ręce kapituły tarnowskiej zapis, zeznany przed aktami grodzkimi w Bieczu w czwartek po niedzieli Judica Quadragesimalem 1659. r., wedle którego sumę 3000 złp., zabezpieczoną na wsi Niegłowicach, przeznaczył na ufundowanie i uposażenie w kolegiacie tarnowskiej nowej prałatury, a mianowicie dziekanii. Wedle aktu fundacyjnego był dziekan obowiązany do odprawiania co miesiąc dwu mszy św. czytanych za duszę fundatora. Prawo prezenty i patronatu tej nowej prałatury przyznał fundator kapitule tarnowskiej i prosił ją, by go na prałaturę tę zaprezentowała.

Kapituła zgodziła się w zasadzie na ufundowanie dziekanii, atoli zastrzegła, iż fundator sam wyjedna sobie potwierdzenie swej fundacji u biskupa i dawać będzie kolegium wikaryuszy tarnowskich corocznie na wspólny ich wikt pewną stałą kwotę, lub też będzie miał swego wikarego (wicedziekana), któryby razem z wikarymi odśpiewywał godziny kanoniczne i inne wykonywał obowiązki.²⁾

Akt fundacyjny dziekanii, w mowie będącej, sporządzony 15. listopada

¹⁾ Akta radzieckie tarnowskie z r. 1741. str. 145—147. ²⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. I.

1660. r.¹⁾ potwierdził Andrzej Łabędź Trzebicki, biskup krakowski, w Krakowie dnia 15. grudnia 1660. r.²⁾

W roku 1683. we wtorek po niedzieli Misericordiae zeznał tenże sam Jacek Śliwski, dziekan tarnowski, przed aktami grodzkimi w Bieczu zapis drugiej sumy 3000 złp., zabezpieczonej na Słodkowie,³⁾ na polepszenie uposażenia dziekana prałata tarnowskiego. Dodatkowy ten zapis potwierdził przed 11. października 1683. r. Jan Nałęcz Małachowski, biskup krakowski.⁴⁾

Pierwsza z powyższych dwu sum fundacyjnych przeniesioną została później na dobra Siedliska, a wreszcie na Grudnę,⁵⁾ drugą zaś spłacono w r. 1747 ze wsi Słodkowa i złożono w grodzie N. M. Korczyna, a kapituła tarnowska postanowiła dać ją na jakie inne dobra na stały roczny dochód.⁶⁾

Jak dopełniał dziekan warunku, zastrzeżonego przez kapitułę co do wikarych, nie wiadomo, to tylko jest pewnem, że w latach 1666 i 1688 miał on swego wikarego.⁶⁾

Tu dodać jeszcze musimy, że według aktu fundacyjnego omawiana prałatura była przeznaczoną dla kanonika, dobrze zasłużonego koło tarnowskiej kolegiaty i zobaczmy zaraz, że od tego postanowienia tylko dwa razy odstąpiono ze względów utylitarnych, a mianowicie w roku 1706 i 1725.

Pierwszym z zamiejscowych duchownych, który otrzymał w mowie będącą prałaturę, był Krzysztof Rogoziński Dr. filoz. kanonik i dziekan wojnicki, pleban w Bożęcinku i Jurkowie, gdyż przyrzekł w r. 1705, iż w razie nadania mu tarnowskiej dziekanii, na polepszenie jej uposażenia złoży 2000 złp., a nadto da 1000 złp. na wino i воск do zakrystyi kolegiackiej. Jakoż zostawszy dziekanem tarnowskim przyrzeczenia ściśle dopełnił.⁷⁾

Wśród podobnych okoliczności przyrzekł Aleksander Nadolski, pleban szczuciński, w r. 1725, na polepszenie uposażenia dziekanii tarnowskiej trzy tysiące złp. uiszczyć, lecz zostawszy dziekanem, dopiero w r. 1731, po licznych naleganiach przez kapitułę tarnowską, oświadczył, iż sumę 2048 Złp., którą miał na dobrach ziemskich zabezpieczoną, przeniesie na polepszenie dotacyi dziekana na dobra hr. Józefa Amora Tarnowskiego: Dzików i Żupawę, na co się kapituła ostatecznie zgodziła.⁸⁾

Tak więc uposażenie omawianej prałatury stanowił stały roczny dochód od czterech sum, wynoszących razem 10048 złp.

Na prałaturze tej służyli kolegiacie tarnowskiej:

1. Jacek Śliwski, dziekan i pleban jasielski . . . od 10, 1663—1697†
2. Tomasz Józef Marczewski, Dr. filoz. prepozyt

¹⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. II. str. 121. ²⁾ Conscripção erect. etc. eccl. colleg. Tarnov. poz. 15. ³⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. II. str. 37. ⁴⁾ T. I. karta 78. ⁵⁾ Stiftungs Buch poz. 136. ⁶⁾ Acta capitularia T. I. ⁷⁾ T. I. karty 161, 163 i 164., ⁸⁾ T. I. karty 223. 248 i 249.

- w Bochni, pleban w Brzeźnicy później kustosz
tarnowski _____ od $27/7$ 1697— $24/8$ 1699
3. Albert Węgrzynowicz, Dr. filoz., prepozyt pil-
źnieński, pleban jodłowski, tarn. kanonik tyt.
Św. Bartł _____ „ 1699—1701†
 4. Gawęł Kubaszowicz, pleban szpitala Św. Ducha
w Tarnowie, tarnowski kanonik gracyalista . „ $11/6$ 1701—1706†
 5. Krzysztof Rogoziński, Dr. filoz., dziekan wojnicki,
pleban w Bożęcinku i Jurkowie _____ „ $10/9$ 1706—1725†
 6. Aleksander Nadolski, pleban w Szczucinie . . „ $27/6$ 1725—1744†
 7. Sebastyan Kasper Ząbkowski, pleban z Biechowa „ $6/7$ 1744—1759†
 8. Marcin Matlakowski, pleban w Zborówku, tar-
nowski kanonik fund. Zontakiewicza „ $16/6$ 1760—1760†
 9. Jan Kleczyński, Dr. ob. pr., pleban w Kobylance
i szpitalu Św. Ducha w Bieczu, tarn. archidyakon „ $2/1$ 1761— $11/9$ 1767
zrezygnował,
 10. Kazimierz Ząbkowski, pleban w Książnicach, tar-
nowski kanonik fund. Góreckiego _____ „ $12/9$ 1767—1782†
 11. Jan Bochniewicz, kustosz bobowski, tarnowski
kanonik honorowy _____ „ 1782—1785.

26. Kanonik fundi Książnice tyt. Św. Karola Boromeusza.

O kanonii tej bardzo skąpe mamy wiadomości, wiemy bowiem tylko, że ufundował ją w naszej kolegiacie Piotr Oziembłowski, primiceriusz (kantory) tarnowski, przyznając prawo prezenty i patronatu tejże kanonii rodzinie hr. Tarnowskich na Podlesianach¹⁾ i że pierwszego kanonika na kanonii tej instytuowano 25. czerwca 1663. r.²⁾

Następnie Paweł Konstanty Kuszewski, pierwszy posiadacz w mowie będącej kanonią, zakupił od wikaryuszy tarnowskich w dniu 17. września 1663. r. dom murowany, zwany infirmarią, stojący przy ementarzu kollegiackim między szkołą a domem kantora, za sumę 600 Złp. dla siebie i swych następców kanoników fundi Książnice, wkładając na nich obowiązek odprawiania za jego duszę mszy św. raz na kwartał przy ołtarzu Św. Karola Boromeusza w kolegiacie tarnowskiej. Późem w dniu 9. czerwca 1668. r. za zezwoleniem kapituły odstąpił on kantoryi część swej, nowo nabytej rezydencji, a mianowicie wzdłuż siedm stóp i przez całą jej szerokość.³⁾

¹⁾ Conser. erect. eccl. colleg. Tarnov. poz. 72. i akta konsyt. Tarn. 1756. r. ²⁾ Acta capitularia colleg. Tarnov. T. I., ³⁾ T. I.

Tenże sam kanonik Paweł Konstanty Kuszewski za zgodą kapituły zmienił pierwotne co do infirmaryi wzmiankowanej rozporządzenie i w dniu 9. września 1682 przeznaczył ją na mieszkanie dla prałata kanclerza, ufundowanego w kollegiacie tarnowskiej przez siebie i swego brata, tudzież dla następnych kanclerzy.¹⁾ Mimo tego widzimy infirmaryę przerzeczoną w posiadaniu Marcina Bieleckiego, kanonika fundi Książnice, w które go wprowadziła kapituła w dniu 15. lutego 1689.²⁾

Jakie było uposażenie kanonii omawianej, nie pouczają nas o tem źródła miejscowe, zdaje się jednak, za czem i nazwa tej kanonii przemawia, że suma posagowa była wypożyczoną hr. Tarnowskim na ich dobra Książnice na stały roczny dochód.

W dniu 13. grudnia 1703. zawiadomił Jan Gratus Amor hr. Tarnowski kapitułę tutejszą, iż postanowił do omawianej kanonii wcielić probostwo w Książnicach wraz z dochodami do tegoż probostwa należącymi.³⁾

Kapituła nie omieszczała podziękować za tę intencję, nie wiadomo jednak, czy wcielenie probostwa książnickiego do wzmiankowanej kanonii rzeczywiście i kiedy zostało dokonaniem.

Na kanonii tej zasiadali:

1. Paweł Konstanty Kuszewski, pleban w Łękach
i Łączkach _____ od $\frac{25}{6}$ 1663— $\frac{30}{9}$ 1682
poczem został kanclerzem tarnowskim,
2. Marcin Bielecki, Dr. filozofii _____ „ $\frac{15}{2}$ 1689—1703
zrezygnował,
3. Jakub Kożuchowski, pleban w Książnicach . . . „ $\frac{13}{2}$ 1703—1717†
4. Andrzej Gruszczyński, „ . . . „ $\frac{14}{6}$ 1717—1726†
5. Franciszek Wierzchowski _____ „ $\frac{1}{9}$ 1726—1738
6. Dominik Solecki, prebendarz w Przecławiu, pleban w Książnicach, potem kanclerz tarnowski „ $\frac{6}{9}$ 1738— $\frac{26}{4}$ 1758
7. Floryan Oziemkowski, pleban w Książnicach . „ $\frac{27}{4}$ 1758—1766
8. Jan Sokulski, pleban w Zgórsku _____ „ $\frac{3}{10}$ 1766—1778†
9. Aleksander Ośniecimski, ze zniesionego zakonu
T. J. pleban w Żabnie i Odporyszowie . . . „ $\frac{5}{10}$ 1778—1785.

27. Kanclerz kollegiaty (prałat).

Paweł Konstanty Kuszewski, kanonik tarnowski fundi Książnice, wraz z swym bratem Piotrem, uzyskawszy zezwolenie kapituły tarnowskiej w dniu 1. września 1681. r., ufundowali w tutejszej kollegiacie szóstą z rzędu pra-

¹⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. I. karta 77., ²⁾ T. I., ³⁾ T. I. karty 150. 151 i 152.

laturę, a mianowicie prałaturę kancelerską, przeznaczywszy na jej uposażenie sumę 6000 Złp., którą to sumę aktem, zeznanym w grodzie m. Biecha 1682. r., zabezpieczyli na swych dobrach Średnie Łęki.

Prawo prezenty i patronatu tej prałatury zastrzegli fundatorowie męskim potomkom rodziny Kuszewskich, zaś po ich wygaśnięciu miało to prawo przejść na kapitułę i prokonsula tarnowskiego:¹) na kanclerzy włożyli fundatorowie obowiązek uiszczania co roku z swych dochodów 20 Złp. na potrzeby zakrystyi i 20 Złp. wikaryuszom kolegiaty na wspólny wikt,²) aby raz na miesiąc odprawiali jedną mszę św. za duszę fundatorów.³)

Ten akt fundacyi potwierdził Jan Nałęcz Małachowski, biskup krakowski, w dniu 10. lipca 1682.⁴)

Na mieszkanie kanclerzy przeznaczył Paweł Konstanty Kuszewski „infirmarium“, zakupioną przez siebie od wikarych tarnowskich, o czem mówiliśmy w poprzednim rozdziale.

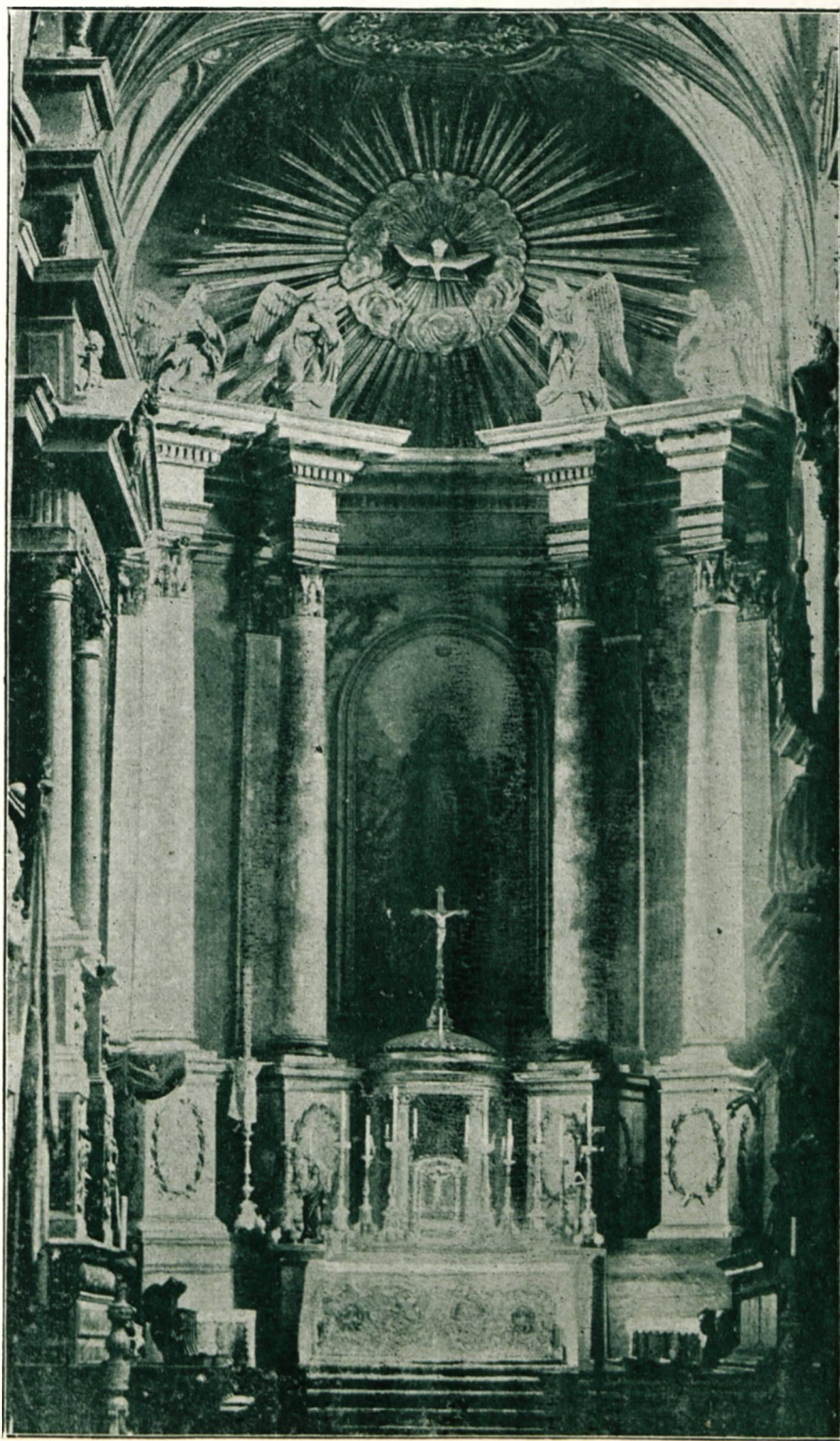
Kanclerze mieli wyznaczone miejsce w stallach, w chórze kolegiaty po stronie ewangelii przy scholastyku. Do ich obowiązku należało: przechowywanie pieczęci kapituły i nadzór nad urzędowaniem notaryusza kapituły w spisywaniu akt kapitularnych i w wydawaniu z nich wypisów.⁵)

Nadto uchwałą z dnia 28. kwietnia 1708. r. postanowiła kapituła, że kanclerz ma przechowywać prawa, przywileje, akta erekcyjne, zapisy, bibliotekę i księgi kościelne i spisywać inwentarz onychże.⁶)

Kanclerzami prałatami naszej kolegiaty byli:

1. Paweł Konstanty Kuszewski, pleban w Łękach i Łączkach, tarnowski kanonik fundi Książnice od 1/10 1682—1689†
2. Łukasz Skrzyszowski, dziekan jasielski, pleban w Szebniach _____ „ 19/6 1689—1696†
3. Jan Stanisław Jaroszewski, Dr. ob. pr., pleban w Sędziszowie, protonotaryusz apost., officyał pilźnieński, scholastyk krakowski, koadjutor tarnowsk. prepozyta, później tarn. prepozyt . „ 20/6 1696—24/1 1708
4. Franciszek Kędzierzyński, pleban w Biezdzieży zrezygnował, „ 28/4 1708—1749
5. Jan Ignacy Majewski, pleban w Łączkach . . . „ 2/5 1740—1751†
6. Jerzy Dobrzański, pleban w Zębocinie . . . „ 30/1 1752—1754 zrezygnował,
7. Stanisław Mroziński, pleb. z Ryglie, kan. przemyski „ 9/9 1754—1758†

¹) Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. I. karta 76., ²) T. I. karta 172. i T. II. str. 51. i 213. ³) Akta konsystorskie Tarnow. od 1749—1762, pod 20/1 1749. ⁴) Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. I. karty 77 i 78. ⁵) T. I. karty 172 i T. II. str. 51. ⁶) T. I. karta 172.

Wnętrze absydy w katedrze tarnowskiej w r. 1889.

8. Dominik Solecki, pleban w Książnicach, prebendarz w Przecławiu, tarn. kanonik fundi Książnice _____ „ ²⁷/₄ 1758—1769 zrezygnował,
9. Jan Gałęcki, pleban w Oleśnicy _____ „ ¹¹/₉ 1769—1777 zrezygnował,
10. Franciszek Szaff, prepozyt z Radomyśla . . „ ²⁶/₁₁ 1777—1785.

28. Kanonik spowiednik tytułu Św. Anny.

W rozdziale 15. powiedzieliśmy już, iż Agnieszka Passerowa w r. 1653 ufundowała altaryę spowiednika 2di ministerii w bractwie Św. Anny i altaryę tę uposażyła. Otóż Maciej Kmita (Kmitkiewicz), wikary ze Skrzyszowa i posiadacz wzmiankowanej altaryi spowiednika 2di ministerii Św. Anny w kolegiacie tutejszej, przybył na posiedzenie kapituły tarnowskiej w dniu 10. września 1674. r. i oświadczył, iż chce w naszej kolegiacie ufundować kanonię penitencyaryusza (spowiednika) w ten sposób, że chce wcielić do niej swą, wzmiankowaną altaryę z jej uposażeniem, a nadto na lepsze uposażenie kanonika spowiednika tytułu św. Anny zapisać sumę 2000 Złp. na dobrach ziemskich na stały roczny dochód, za który miał kanonik w mowie będący raz na miesiąc odprawiać cichą mszę św. za spokój duszy ks. Macieja Kmita. Prawo patronatu i prezenty tej kanonii zastrzegł fundator radnym miasta Tarnowa. Kapituła propozycję powyższą przyjęła i akt fundacyjny przedłożyła biskupowi krakowskiemu do potwierdzenia.

Wprawdzie krewni s. p. Agnieszki Passerowej sprzeciwili się w r. 1677 połączeniu altaryi, przez nią fundowanej, z omawianą kanonią, lecz widać bez skutku, skoro kanonia ta rzeczywiście zaistniała i fundator onejże otrzymał na nią instytucję kanoniczną.¹⁾

Kanonię omawianą posiadali:

1. Maciej Kmita, wikary w Skrzyszowie od ²⁰/₂ 1685—1695†
2. Szymon Kmita, pleban w Gumniskach „ ¹⁵/₄ 1695—1700†
3. Jan Zubrzycki _____ „ ²⁵/₁ 1701—1735†
4. Józef Niedzwiedzki, wikary i kapelan św. Skaple-
rza w koleg. tarn, potem scholastyk tarn. . . „ ⁹/₉ 1735—²/₉ 1753
5. Franciszek Bogucki, pleban w Pleśny „ ²⁵/₉ 1753—1782†
6. Kazimierz Kapuściński, Dr. fil., pleban w Gumniskach „ ²⁸/₈ 1782—1785.

¹⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. I.

29. Organista i muzyka kollegiaty.

Obowiązki organisty kollegiackiego w okresie naszego opowiadania były bardzo uciążliwe wobec licznego duchowieństwa i rozmaitych fundacyjnych wotyw, anniwersarzy, mszy żałobnych i t. p., podczas których organista musiał przygrywać na organie. To też odpowiednio do tych obowiązków było uposażenie organisty w kollegiacie tarnowskiej bardzo dobre, lepsze nawet od uposażenia niejednego z kanoników lub prałatów.

W sobotę przed niedzielą „Laetare“ 1559. r. Piotr Łyczko, starosta zamku tarnowskiego, wspólnie z radnymi miejskimi ustanowili dla organisty kollegiackiego dotację następującą: z ratusza t. j. z dochodów miejskich pobierać on miał 2 grzywny na kwartał, a więc 8 grzywien rocznie, 12 groszy na drzewo, od mszy bractwa literatów N. P. Maryi 1 Złp., miał izbę oszkloną z dochodem z onejże i dom, zwany „Skalką“, (zapewne dzisiejsza organistówka w ulicy Kapitulnej), który mógł wynająć według swego upodobania.¹⁾ Prawo mianowania organisty w porozumieniu z prepozytem przysługiwało radnym miejskim tarnowskim.

Nadto pobierał organista corocznie:

a) z fundacyi Teofili księżny Ostrogskiej	_____	•	50 Złp.
b) z dochodów folwarku „Gładomski“ za wotywę o Św. Tomaszu	3	„	
c) z fundacyi ks. Andrzeja Tarły		20	„
d) z fundacyi ks. Andrzeja Pieńkowskiego	_____	24	„

Do pomocy w spełnianiu żmudnych obowiązków dodano organście, jak świadczą liczne wzmianki w aktach kollegiaty tarnowskiej, kantora t. j. śpiewaka. Być może, że był nim nauczyciel śpiewu w szkole tarnowskiej, ów „cantu bene locatus“, którego bakałarz tejże szkoły był obowiązany utrzymywać i o którym przywilej hetmana Jana hr. Tarnowskiego, nadający bakałarzowi wzmiankowanemu dziesięcinę, wspomina.

Wiadomo nam również, że kantor (śpiewak) ten pobierał corocznie z fundacyi ks. Andrzeja Pieńkowskiego 30 Złp., z fundacyi ks. Andrzeja Tarły 80 Złp.

Kościół katolicki zawsze i wszędzie pielęgnował i rozwijał muzykę kościelną, wiedząc, jak ona kształci ducha ludzkiego, jak go uszlachetnia i podnosi ku Bogu i jak niepomniernie przyczynia się do uświetnienia nabożeństwa.

To też kapituła tarnowska w miarę coraz większego rozwoju naszej kollegiaty czuła, że jej potrzebom organista i śpiewak nie mogą odpowiadać i dlatego z wielką gorliwością zabrała się do zapewnienia kollegiacie tej stałej muzyki kościelnej obok organisty i śpiewaka.

¹⁾ Acta obligationum Magistratus Tarnoviensis.

Pierwszą wyraźną wzmiankę o tych chwalebnych usiłowaniach przeznaczej kapituły kolegiackiej w Tarnowie spotykamy na kapitule generalnej z dnia 9. września 1690. r., na której Kasper Suchocki, scholastyk tarnowski złożył 200 Złp., celem przyłączenia tej kwoty do sum, zbieranych na utrzymanie „kapeli“ kolegiackiej.

Następnie na kapitule generalnej w dniu 9. września 1692. r. przyrzekli na ten cel: Stanisław Orłowski, prepozyt infułat, 1000 Złp., Andrzej Pieńkowski, kanonik łukowski, 300 Złp., Paweł Zontakiewicz, kustosz, 1100 Złp., Adam Styrkowski, kantor, 300 Złp., Kasper Suchocki, scholastyk, 80 Złp., oprócz danych już 200 Złp., Jacek Śliwski, dziekan, 100 Złp., Józef Szaszkiewicz, kaznodzieja, 50 Złp., Maciej Kmitkiewicz, kanonik spowiednik, 100 Złp., Albert Węgrzynowicz, kanonik, 300 Złp., Marcin Bielecki, kanonik fundi Książnice, 100 Złp., Grzegorz Nadkański, kanonik, 100 Złp. i Kazimierz Siciński, kanonik, 100 Złp., a w dniu 9. września 1693. r. Kazimierz Górecki, zostawszy kanonikiem P. Maryi na zamku, złożył na ten sam cel 100 Złp.

Gdy suma, zebrana na ufundowanie kapeli kolegiackiej, wynosiła 13413 Złp. 21 groszy, uzupełniła ją kapituła do sumy 14000 Złp., używszy do tego legatu Kazimierza Kulwińskiego w kwocie 600 Złp. dla młodzieńców, kształcących się w sztukach wyzwolonych lub w muzyce,¹⁾ i sumę tę 14000 Złp. na podstawie karty dłużnej, zeznanej w grodzie N. M. Korczyna dnia 5. grudnia 1693. r.²⁾, wypożyczyła Franciszkowi Romerowi na jego dobra Machowe i część Łęk górnych,³⁾ na stały roczny dochód.

Prócz powyższej sumy były jeszcze dwie inne, przeznaczone również na utrzymanie omawianej kapeli kolegiackiej, a mianowicie:

Gaweł Kubaszowicz, proboszcz szpitala Św. Ducha w Tarnowie, sumę 2000 Złp., zabezpieczoną na dobrach Rylskich Porembie Radlnej na podstawie karty dłużnej, zeznanej w grodzie N. M. Korczyna we środę po niedzieli „Invocavit Quadragesimal.“ 1689, którą pierwotnie przeznaczył na polepszenie uposażenia proboszczów tegoż szpitala, zostawszy kanonikiem tarnowskim, za zezwoleniem sądu konsystorskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego jako drugiej instancji, w Łowiczu dnia 13. lutego 1693. r. wydanem, przekazał na uposażenie kapeli w naszej kolegiacie, zastrzegłszy sobie dożywotnie prawo do poboru odsetek od tej sumy.⁴⁾

Ponieważ odsetki te, niepłacone regularnie, zaległy w sumie 500 Złp., przeto kapituła postanowiła w roku 1694. odsetki te dopisać do kapitału, z własnych zasobów dokończyć Rylskim jeszcze 500 Złp. i całą sumę kapitału 3000 Złp. pozostawić na tych samych dobrach na utrzymanie kapeli

¹⁾ Aeta capitularia eccl. coll. Tarnow. T. I. karta 100., ²⁾ T. I. karta 137., ³⁾ T. I. karta 98., ⁴⁾ T. I. karty 99. i 100.

kollegiackiej w Tarnowie na podstawie nowej karty dłużnej, na rzecz tejże kapeli przez Rylskich zeznać się mającej.¹⁾

Nadto Kazimirz Górecki, kanonik tarnowski, z sumy 10000 Złp., na połowie dóbr Gruszowa zabezpieczonej, przeznaczył w r. 1697. sumę 1000 Złp. z dochodem rocznym 70 Złp. na uposażenie omawianej kapeli.²⁾

Tak więc na utrzymanie muzyki kollegiackiej, z końcem roku 1697. zapewnione były trzy sumy, wynoszące razem 18000 Złp. ze stałym corocznym dochodem w kwocie 1260 Złp.

Rozporządzając tak kolosalną, jak na owe czasy, sumą, postanowiła kapituła przystąpić do zorganizowania tej, tak upragnionej „kapeli“.

Na pomieszczenie muzykantów kupiono dom „Gałbrychtowski“ murywany, przy bramie Krakowskiej po lewej stronie, idąc z miasta, położony, od Jana Szynklera w r. 1695. za 350 imperyalnych talarów (2100 Złp.)³⁾

Zaś w r. 1698. postanawia kapituła zakupno instrumentów muzycznych i rozporządza, iż w kapeli ma być kantor (śpiewak) i dwóch dyszkantistów.⁴⁾

Ostatecznie w roku 1700. zabrzmiała w naszej kollegiacie jej własna kapela. Pierwszym jej kapelmistrzem był szlachcic Jacek Rogoziński, a płaca jego wynosiła 450 Złp. rocznie, z czego zobowiązał się kapelmistrz utrzymać jeszcze dwóch chłopców dyszkantistów. W roku 1701. przyjęło trzech biegłych muzyków, a mianowicie: Marcina Mickiewicza wraz z jego synem Andrzejem i Marcina Gołębiowskiego, z płacą początkowo po 3 Złp. 10 groszy na tydzień, następnie po 200 Złp. rocznie.⁵⁾

Na zakupno instrumentów i na początkowe płace dla muzykantów wydała kapituła 2231 Złp. 1 grosz, jak to widzimy z rachunku, złożonego w r. 1728 przez prokuratora kapituły.⁶⁾

Wogóle miała kapituła nie mało kłopotów z utrzymaniem muzyki kollegiackiej, albowiem Romerowie bardzo nieregularnie płacili odsetki od sumy 14000 Złp., na ich dobrach zabezpieczonej, i potrzeba było prowadzić w owych niespokojnych i burzliwych czasach, nader utrudnione procesy i po długich zachodach i sekwestracyi dóbr wydobytą sumę przenieść na dobra Augusta Łubienieckiego, kasztelana czchowskiego, Łęki dolne i górne w r. 1731.⁶⁾

Sumę tę w r. 1774. wypowiedziano kapitule. W r. 1775. postanowiła zatem kapituła przenieść ją na dobra hrabstwa tarnowskiego, zanim jednak zdołała ukończyć rokowania o to z księciem Hieronimem Sanguszką, Lubienieccy sumę tę złożyli w c. k. urzędzie obwodowym w Pilźnie, a ten, nie porozumiawszy się poprzód z kapitułą, bez jej wiedzy i zezwolenia sumę wzmiankowaną wypożyczył Maksymilianowi Zborowskiemu, sędziemu ziem-

¹⁾ Acta capit. eccl. colleg. Tarnov. T. I. karta 103., ²⁾ T. I. k. 115. i Liber document. N. 4., ³⁾ T. I. k. 103. 106. 123. i 127., ⁴⁾ T. I. k. 141. i 145., ⁵⁾ T. I. k. 237., ⁶⁾ T. I. k. 148. i 247.

skiemu sandomirskiemu, na jego dobra. Przeciw temu samowolnemu zarządzeniu pomienionego urzędu zrobiła kapituła odwołanie do gubernium,¹⁾ lecz tymczasem wyszły rozporządzenia, wywracające z gruntu cały dotychczasowy ustrój spraw kościelnych, i sprawiły, że suma wzmiankowana nie wróciła do dyspozycji kapituły.

30. Altarya Św. Krzyża.

Grzegorz Nadkański, pleban w Rogowie, od r. 1691. kanonik tytułu N. P. Maryi na Burku, a następnie od r. 1695 do 1703 archidyakon tarnowskiej kolegiaty, ufundował w niej altaryę Św. Krzyża. Altaryę tę, na uposażenie której przeznaczył fundator sumę 2000 Złp., miał otrzymywać jeden z wikaryuszy tarnowskich, dobrze zasłużony koło tutejszej kolegiaty. Na posiadacza altaryi włożył fundator obowiązek odprawiania raz na miesiąc przy ołtarzu ukrzyżowanego Pana Jezusa mszy św. o męce Pańskiej za duszę ks. Grzegorza fundatora.²⁾

Kollatorem tejże altaryi był prepozyt tarnowski i wykonywał prawo prezenty na propozycję kolegium wikaryuszy i po wysłuchaniu zdania kapituły.³⁾

Suma posagowa omawianej altaryi była zabezpieczoną najpierw na Mnichowicach kartą dłużną, zeznaną przez właściciela tych dóbr w grodzie N. M. Korczyna w poniedziałek nazajutrz po święcie Św. Małgorzaty w r. 1698, następnie na dobrach Siedleu w parafii Jurków na 7%, płatny co roku w styczniu w dzień Św. Pryski.⁴⁾

31. Archidyakon kolegiaty (prałat).

Podziwienią godną, doprawdy, była ofiarność Grzegorza Nadkańskiego dla naszej kolegiaty, skoro prócz fundacyi, w poprzednim rozdziale opisanej, w drugiej, znacznie większej, uwieczniła się fundacyi, w czasie krótkiej tegoż kanonika w Tarnowie bytności.

Kanonik ten oznajmił kapitule w dniu 9. września 1694. r., iż postanowił w kolegiacie tarnowskiej ufundować nową (siódmą i ostatnią) prałaturę archidyakonię i na ten cel przeznaczył sumę 6000 Złp., na dobrach ziemskich zabezpieczyć się mającą, i drugą sumę 2000 Złp., już ubezpieczoną i z tamtą zjednoczyć się mającą.⁵⁾ Gdy kapituła na propozycję tę się zgo-

¹⁾ Acta capitularia eccl. colleg. Tarnov. T. II. str. 213, 214, 221 i 233. ²⁾ Testis fide dignus etc. str. 25. ³⁾ Akta konsystorskie tarnowskie z r. 1749 i 1762. ⁴⁾ Testis fide dignus etc. str. 25. ⁵⁾ Acta capit. eccl. colleg. Tarnov. T. I. karta 105. i 102.,